

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээт

Урысые Федерацием ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ и Гъэлорышлэлэ шъхьалэу Адыгэ Республикэм щылэм илофшлэн хэхьэ кьушхьэ-мэзгъэхунэ чыплэхэр щынэгъончъэу щытынхэр ыкли ахэм хьугъэ-шагъэхэр кьащымыгъэхьугъэнхэм фэгъэхьыгъэ зэхэубытэгъэ лофтхьабзэхэр зэрахьэх.

Япшъэрылхэм язэшлохын фэхьазырых

Урысые Федерацием ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ и Гъэлорышлэлэ шъхьалэу Адыгэ Республикэм щылэм илофшлэн хэхьэ кьушхьэ-мэзгъэхунэ чыплэхэр щынэгъончъэу щытынхэр ыкли ахэм хьугъэ-шагъэхэр кьащымыгъэхьугъэнхэм фэгъэхьыгъэ зэхэубытэгъэ лофтхьабзэхэр зэрахьэх.

Федеральнэ кьэралыгъо учреждение «Кавказ кьэралыгъо чылопс-биосфернэ заповедник» Х. Г. Шапошниковым ыцлэ зыхьэрэр» зыфилоу Адыгэ Республикэм щылэм зекло гъогу пчъагъэ щыпхырэклэ. Ахэр гъэхунэу Яворовая зэпырыкыплэхэу Гъозэрыплэ — Армянский — шъхьэегъэзыплэу «Фышт», бгы тешъоу Лэгъо-Накъ — зэпырыкыплэу Абадзехскэр — кьушхьэхэу Блям ыкли Ошутен, бгы тешъоу Лэгъо-Накъ, зэпырыкыплэу Инструкторская Щель, поселкэу Бабук-аул, поселкэу Новопрохладный — кьушхьэхэу Тхьа-

чышху Ачехбок, нэмыкыбэхэри.

Турист купхэу ыкли зизакъохэу кьушхьэ-мэзгъэхунэ чыплэхэм зекло щылэхэр тхыгъэнхэр УФ-м ыкли Адыгэ Республикэм яшэлхьэ-правовой актхэм кьыдалытэрэп, ар шъхьадж ишлоигъоныгъэу щыт. Джащ фэдэу Урысые Федерацием ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ и Гъэлорышлэлэ шъхьалэу Адыгэ Республикэм щылэм зекло купхэр тхыгъэнхэр ипшъэрылх хэхьэрэп.

Федеральнэ унашъоу «Анахь кьагъэгъунэрэ чылопс чыплэхэр» зыфилоуэр Кавказ кьэралыгъо чылопс-биосфернэ заповедникэу Х. Г. Шапошниковым ыцлэ зыхьэрэм епхыгъэ Положением кьызэрэдалытэрэмклэ, заповедникым ичыплэхэм ащылэ зеклохэм ащ удэхьан узэрэфитымклэ тхылъ алыгъын фае. Зекло купыр зэклэмкы нэгъырэ пчъагъэу зэрэхьэрэр, гъогуанэу кьаклуштыр зыфэдызыр, мэфэ пчъагъэу ащ тырагъэклодэщтыр ащ итхэгъэщтыр. Ащ фэдэ шыклэмклэ зекло купхэр атхы.

Джащ фэдэу кьэлэгъэн фае зеклохэр зезыщэрэ специалистхэу кьэгъэнэжыным ыкли кьушхьэ-мэзгъэхунэ чыплэхэм узэрэщызеклоштым фэджагъэхэр турист купхэм шлок имылэу ахэтынхэ фаеу федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм кьызэрэщи-

мылорэр. Зекло купхэр щынэгъончъэу кьеклолынхэм фэшл Адыгэ Республикэм итуроператорхэм зэпхыныгъэ адырл (ащ хэхьэ спутник зэпхыныгъэр), ашхыштыр алэклагъахьэ.

Шъхьэегъэзыплэу «Фышт» еолэрэ зеклохэм ящынэгъончъагъэ кьэухьумэгъэным ыкли лэпылэгъу афэхьунхэм фэшл Кавказ кьэралыгъо чылопс-биосфернэ заповедникым илофышлэхэр ренэу мы чыплэм щылэх. Джащ фэдэу шъхьэегъэзыплэм медицинэ аптчекэр ыкли чэщ-зымафэм кьыклоцл МЧС-м идежурнэ узэрэтеон пльэкыштыт зэпхыныгъэр члэт.

Лэгъо-Накъэ икьушхьэтх кьыхиубытэрэ шьолпырым лэпылэгъу зищыклагъэу зылыхьухэрэм апае МЧС-м икьулыкьушлэхэм дежурствэ шахьы, ахэм псынклэу алылэсынхэ амалхэри ялэх. Зыгорэклэ кьин хэфагъэхэр псынклэ лофэу агъэкошын фэхэмэ, Кьыблэ шьолпырым и МЧС икьутамэу кьалэу Шьа-чэ щылэм макъэ рагъэуш, вертолэтыр кьэбыбы. Ом изытет кьыхэклэу ар агъэфедэн амылэкымэ, Урысыем и МЧС икьэгъэнэжыаглохэм кьяджэх. Урысыем и МЧС и Адыгэ

лыыхьун-кьэгъэнэжынын отряд зэклэмкы нэгъырэ 65-рэ щэлажъэ. Ащ ибазэ хэхьэу Мые-кьуапэ дэт кьулыкьум чэщ-зымафэм, зэблэкыхэзэ нэгъыри 6-мэ лоф шашлэ.

Кьулыкьум иплан хэхьэу илээс кьэс егъэджен-ухьазырыныгъэ угъоинхэр ыкли зэнэкьокьухэр зэхашэх, кьэгъэнэжыаглохэм ялэпэлэсэнэгъэу хагъэхьонимклэ лофтхьабзэхэр афызэхашэх. Джащ фэдэу ясэнэхьатклэ лэпэлэсэнэгъэу ялэм хагъэхьоним фэшл Урысые ыкли шьолпыр зэнэкьокьухэм кьулыкьушлэхэр ахагъэлажэх.

Джащ фэдэу зекло-спорт лофтхьабзэ анахь инхэу зэхашэхэрэ щынэгъончъэу щытынхэмклэ, гушылэм пае, зекло-спорт фестивалхэу «Фышт Иджэгунхэр», «Клэлэгъаджэхэм я Урысые туристическэ слет» зыфилохэрэм Урысыем и МЧС и Адыгэ лыыхьун-кьэгъэнэжынын отряд илофышлэхэр ахэлажэх.

Урысые Федерацием ошлэ-дэмышлэ лофхэмклэ и Министерствэ и Гъэлорышлэлэ шъхьалэу Адыгэ Республикэм щылэм икьаруи имылыкьуи рихьыллэхэзэ япшъэрылхэр зэшлуахьным ренэу фэхьазырых.

КИАРЭ Фатим.

Общественнэ организацием иллыклохэм алуклагъ

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Кьумпыл Мурат республикэ общественнэ организациеу «Особенные дети Адыгеи» зыфилоуэрэм иллыклохэм мы мафэхэм алуклагъ.

Психоневрологическэ уз зилэ сабийхэм янэ-ятэхэм ар зэхашагъ. Лофтхьабзэм хэлэжъагъэх вице-премьерэу Наталья Широковар, псауныгъэр кьэухьумэгъэным ыкли цыфхэм социальнэ лэпылэгъу ягъэгъотыгъэным афэгъэзэгъэ министрствэхэм япащэхэр.

Кьызэралуагъэмклэ, мыщ фэдэ уз зилэ сабий 30-м ехьу учетым хэт. Ахэм япсауныгъэ зэтэгъэуцогъэным фэгъэзэгъэх Адыгэ республикэ клэлэцлыкьу клиническэ сымэдджыш, Мые-кьуапэ щыпсэухэрэм социальнэ фэлэ-фашлэхэр афэгъэцэклэгъэн-

хэмклэ Гупчэр, узыр гъэунэфыгъэнымклэ ыкли сымэдджэхэм лэпылэгъу афэхьугъэнымклэ Гупчэр.

Общественнэ организацием иллыклохэм кьызэралуагъэмклэ, мыщ фэдэ сабийхэу игъом хэушхьафыкыгъэ медицинэ лэпылэгъу зэрагъэгъотыгъэхэм япроцент 60 фэдызмэ япсауныгъэ нахь зэтэгъэуцожы. Урысые Федерацием ишъолпыр заулэмэ ащ фэдэ опыт ял. Адыгеим ар щыгъэцэклэгъэнымклэ организацием иллыклохэм предложенихэр кьахьыгъэх.

— Щылыныгъэм чыплэ кьин ригъэуцогъэ мыщ фэдэ уна-

гъохэм ягумэкыгъохэр зэхэтэшлэх, амалэу тилэр зэклэ етхьыллэныш, клэлэцлыкьухэм лэпылэгъу тафэхьуш. Ар зэшлохьгъэным фэгъэзэгъэ ведомствэхэм унэшъо гъэнэфагъэхэр аштэщтыр, пшъэрылхэу кьэуцугъэр зэшлохьгъэным аналэ тырагъэщтыт, — кьылуагъ Кьумпыл Мурат общественнэ организацием иллыклохэм закьыфигъазэгъэ.

Психоневрологическэ уз зилэ сабийхэм япсауныгъэ зэтэгъэуцогъэнымклэ шуагъэ кьэзытыштыт системэ Адыгеим зэрэщагъэпсыштыр АР-м и Правительствэ и Тхьаматэ кьыхигъэщыгъ. Специалистхэм ягъэхьазырын, ахэр профильнэ гупчэхэм ащегъэджэгъэнхэм пэлухьашт ахьшэр джырэблагъэ кьызэрагъотыштымклэ организацием иллыклохэр ыгъэгугъагъэх.

(Тикорр.).

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъаплэхэр!

2016-рэ илээсым иапэрэ илээсныкыо клэтхэгъу уахьтэр макло.

«Адыгэ макъэр» мыщ фэдэ уасэхэмклэ почтэм иотделенихэм кьашишъутхыкынын шьулэкыштыт:

индексэу И2161-рэ зилэр — сомэ 860-рэ чапычи 10-клэ;
индексэу И2162-рэ зилэр — сомэ 841-рэ чапыч 98-клэ.

КЪАЛЭУ МЫЕКЪУАПЭ ШЫПСЭУРЭ

ГЪЭЗЭТЕДЖЭХЭР!

Редакцием дэж щыт киоскым «Адыгэ макъэм» соми 150-клэ шьушкылэхэн шьулэкыштыт. (Мыщ шыклатхэхэрэм киоскым ежъ-ежырэу гъээтэр члахьжъзэ ашлыштыт);

Къалэу Мыекъуапэ дэт хьызмэтшлэплэхэу, организациехэу, учредженихэу корпоративнэ шыклэм тетэу гъээтэкземпляр 15-м кьышчымыклэу кьызытхыкыхэрэр редакцием сомэ 200-клэ шыклатхэнхэ альэкыштыт.

Университетхэу, институтхэу, еджаплэхэу корпоративнэ шыклэм тетэу гъээтэкземпляр 15-м кьышчымыклэу кьызытхыкынын зимурадхэр редакцием соми 150-клэ шыклатхэнхэ альэкыштыт. Мыхэм кьыратхыкыгъэ гъээтхэр ялофшлэплэхэм редакцием афещэжы.

Ныбджэгъу лъаплэхэр, шьуклатх лъэпкь гъээтэрым!

Инвестициехэм афэlorышлэшт

Адыгеим иэкономикэ инвестициехэр нахьыбэу кыхьэлъхьагъэ хьуным фэlorышлэрэ loфтхьэбзэ зэфэшхьафыбэу щызэшлуахьхэрэм зэу ащыц АР-м и Лышхьэу Тхьаклушынэ Аслъан иунашъоклэ зэхащэгъэ проектнэ офисыр. Ащ министрэхэм я Кабинет хэтхэр, федеральнэ гъэцэклэкlo хэбзэ органхэм ялыкloхэр, республикэм ибизнесменхэм ащыцхэр хагъэхьагъэх.

Республикэм иинвестиционнэ климат изытет уасэ фэшлыгъэ-нымклэ рейтингым изэхэщэн, инвесторхэр нахьыбэу кыхьан-хэмклэ зишлуагъэ кьэкloшт шы-клэ зэфэшхьафхэр зэхэгъэ-уцогъэнхэм ыкли пхырышгыгъэн-хэм ахэм loф адашлэшт.

АР-м экономикэ хэхьоныгъэ-хэмклэ ыкли сатыумклэ и Министертвэ ипресс-кьулыкьу кьызэритыгъэмклэ, ащ фыте-гъэпсыхьэгъэ дорожнэ картэм ипроекти хьазыр. Картэм кы-дилъытэрэ loфтхьабзэхэм афэ-гъэзэгъэштхэ ведомственнэ ыкли межведомственнэ loфшлэкlo купхэри зэхащэгъэх. Инвести-ционнэ климатым ирейтинг мэхьэнэ анахь ин зэратырэ лъэныкьуиплымклэ кьэгъэлъэгъон 50 кьыщыдэлъытэгъэшт. Мы илъэсым субъектхэм яин-

Инвестиционнэ климатым ирейтинг мэхьэнэ анахь ин зэратырэ лъэныкьуиплымклэ кьэгъэлъэгъон 50 кьыщыдэлъытэгъэшт.

кыхьагъэлъэжъагъ. Лъэныкьо зэфэшхьафхэмклэ Адыгеир апэрэхэм ащыцэу кьэлъэгъуагъ.

УФ-м и субъектхэм яинвестиционнэ климат изытет уасэ фэшлыгъэнымклэ рейтингым изэхэщэн фегъэджэгъэнхэм фэгъэхьыгъагъ УФ-м и Президент илэпылэгъоу Андрей Белоусовым джырэблагъэ зехицэгъэгъэ видеоконференци-ери. Адыгеим ыцлэкlo ащ хэлъжъагъ экономикэ хэхьоныгъэ-хэмклэ ыкли сатыумклэ мини-стрэу Лыхьэсэ Махьмудэ.

Мы министерствэм ипресс-кьулыкьу тызэрэцигъэгъоза-

нахьышлу шыгъэным фегъэджэгъэнхэм фытегъэпсыхьэгъэ программэм кьыдилъытэхэрэм видеоконференцием шытегушыла-гъэх. Инвестициехэм афэгъэ-зэгъэ проектнэ командэхэр субъектхэм ащызэхэщэгъэнхэр шloкл зимылэ loфэу зэрэщы-тыр, мы лъэныкьом фэгъэзэгъэ loфтхьабзэхэм фэдэ кьахьы-

нымклэ ащ ишлуагъэ кьэклонэу зэралъытэрэр Андрей Белоусо-вым кыхьигъэщыгъ. А проектнэ командэу зигугъу кыхьыгъэр ары АР-м и Лышхьэу иуна-шъоклэ Адыгеим джы щызэ-хашагъэр. Пресс-кьулыкьум кьызэритыгъэмклэ, ащ фэдэу зыщырагъэджэхэрэ кьыклэлъы-клорэ семинарыр шэкогъу мазэм ыклэм зэхащэгъэшт.

Адыгэ Республикэм инвес-торхэр нахьыбэу кьэблэгъэн-хэм ащ ипашэхэм loфышхо зэрэдашлэрэм ишыхьат аужырэ илъэси 8-м пстэумкли сомэ миллиарди 124-м еху инве-стициеу республикэм иэконо-микэ кыхьэлъхьагъэ зэрэхьу-гъэр. 2014-рэ илъэсым иза-кьоу — сомэ миллиард 16-м еху. Ащ ыпэкlo, 2000 — 2006-рэ илъэсхэм, пстэумкли сомэ миллиард 17 нылэп кыхьэлъ-хьагъэ хьугъагъэр.

ХьУТ Нэфсэт.

Цыфхэр ригъэблэгъэщтых

Адыгеим ыцлэкlo сенаторэу Хьоп-сэрыкьо Мурат 2015-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 1-м Урысые поли-тическэ партиеу «Единэ Россием» и Тхьаматэу Д.А. Медведевым ишъо-лыр общественнэ приемнэ цыфхэр щыригъэблэгъэщтых. Общественнэ приемнэр зыдэшылэ чыплэр: кь. Мыекъуапэ, ур. Краснооктябрьскэр, 4. Сыхь. 11.00-м кьыщегъэжъагъэу 14.00-м нэс цыфхэр рагъэблэгъэ-щтых. Пэшлорыгъэшъэу телефонхэу 89094703186-мклэ, 89857677509-мклэ зарагъэтхын альэкlyшт.

Хэбзэнчъэ щапlэхэм зэрябэныхэрэр агъэлъэшышт

Цыфхэм изын ямылэу чыплэ зэфэшхьафхэм кьащызэлъахьэрэ щапlэхэм зэрябэныхэрэр Адыгеим щагъэлъэшышт.

Мы loфыгъом ехьыллэгъэ зэлуклэ зэхэщэгъэным тельхьа-плэ фэхьугъэр цыфхэр ри-гъэблагъэхэ зэхьум Адыгеим и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ Мыекъуапэ икьохьэплэ лъэныкьокlo щылэ бэдзэр-шыплэм илыкloхэм лъэлуклэ зыкьызэрэфэгъэзэгъагъэр ары. Ахэм ятхьаусыхэ зыфэгъэ-хьыгъагъэр изын ямылэу бэ-дзэршыплэм илэгъо-блэгъу гъо-мылапхьэхэр гъэбылгыгъэкlo зэрэщазэхэрэр ары.

Тхьаусыхэ кьэзытыгъэхэр, кьалэу Мыекъуапэ иадмини-страция, республикэ ыкли кьэлэ прокуратурэхэм, МВД-м, Рос-потребнадзорым, Общероссий-скэ народнэ фронтным ыкли кьэлэ бэдзэршыплэхэм яди-рекция ялыкloхэр хагъэлажъэ-хэзэ мы loфыгъом тегушыла-гъэх.

Зэкlo зэлуклэм хэлэжъагъэ-хэм loфшлэнэу агъэцаклэрэр кьалотагъ. Фэгъэклотэныгъэ уасэхэм ателъытэгъэ щэплэ чыплэхэр бэдзэршыплэм илэх, ау ахэм ащыцэнхэу фаехэп. Цыфыбэ зычлэс унэ лъагэхэм яшагухэм зигъо продукциер зыщазэн альэкlyшт площад-кэ 30 кьэлэ администрацием кьащызэлъахьыгъ.

Лъыплъэкlo-уплъэкly кьу-лыкьухэм кьэлэ хэбзэ кьу-лыкьухэм ялыкloхэр ягъусэ-хэу зэхащэгъэ рейдхэм плэ-лэ клэкlyм тельытагъ нылэп шлуагъэу кьатыгъэр. Уплъэкlyни 188-рэ зэхащэгъагъ, ахэм адми-

нистративнэ правэуконыгъэм ехьыллэгъэ протоколи 144-рэ шапхьэхэр зыукьохэрэм афы-ратхыкlyгъ. Хэбзэнчъэу щыт щапlэхэм зэрябэныхэрэр ыкли тазырхэмклэ чыфэхэр кьазэ-рарагъэтыхэрэр зэрауплъэкlyрэр агъэлъэшынэу Премьер-мини-стрэм кьарилуагъ. Ащ дыкlyгъоу Къумпыл Мурат кыхьигъэщыгъ зэтефыныгъэ хэлъэу щакloхэм яклolэнхэу, сыда плэм ахэм ахэтых щэфын-щэжыным пылъ-хэри нэжъ-лужьхэу яхатэ кьы-рахыгъэ хэтэрыклхэр зыцэхэ-рэри.

— *Щэфын-щэжыным пылъ-хэу хэбзэлэхьхэр зымытыхэ-рэм ыкли ищыклэгъэ тхыльхэр ямылэхэу товархэр лъыгъэкly-хэрэм пхьашэу адзэеклогъэн фае. Бэдзэршыплэм бгъу пстэухэмкли видеокамерэхэр лужьгъэуцох ыкли полицием иопорнэ пункт ешъуащлэх. Джащ фэдэ шэпхъэуконыгъэ-хэр зэрахьанхэ амылэкlyнэу жьугъэпсы. Ау ащ дыкlyгъоу хэбзэ лъапсэ илэу щэ зышло-игъохэм апае агъэфедэн альэ-кlyшт чыплэхэр жьугъэнафэх, — кыхьигъэунафыкlyгъ Къум-пыл Муратэ.*

Кьэлэ администрациемрэ ведомствэ зэфэшхьафхэмрэ Премьер-министрэм ифэшъошэ пшъэрылхэр афишыгъ ыкли ашлэн фаеу игъо ылъэгъухэ-рэр афигъэнэфагъ — кьытыгъ Адыгэ Республикэм и Лышхьэу ипресс-кьулыкьу.

«loфтхьэбзэшлу 25-рэ»

Урысые Федерацием ошлэ-дэмышлэ loфхэмклэ и Министерствэ зызэхашагъэр тыгъэгъэзэ мазэм илъэс 25-рэ зэрэхьурэм ипэгъокloу джа цлэр зилэ шлушлэ loфтхьабзэр республикэм щырагъэкloкly.

Мыщ мэхьанэу илэр МЧС-м икьулыкьушлэхэм loф зыща-мышлэрэ уахътэм лэпылэгъу зищыклэгъэ цыфхэм лъэныкьо зэфэшхьафхэмклэ ар арагъэ-гъотыныр, шлум фэlorышлэрэ ыкли шлуагъэ кьэзытырэ егъэ-жъаплэхэр ашлынхэр ары.

«loфтхьэбзэшлу 25-м» кьы-дыхэлъытагъэу зигугъу кьэт-шыгъэ Гъэlorышлэлэм кризиснэ loфхэмклэ и Гупчэ ипашэу Дмитрий Слеповымрэ ащ игуа-дзэу Болэкъо Тимуррэ клэлэ-

цыкly ибэхэр зыщалыгъхэ Адыгэ республикэ интернатым щылагъэх.

Щылэныгъэм чыплэ зэжъу ригъэуцогъэ клэлэцыкlyхэм гигиенэм ылъэныкьокlo агъэ-федэрэ пкыгъоу ящыклагъэхэр

афахьыгъэх. Кьулыкьушлэхэм яунэе мылькукlo ахэр кьащэ-фыгъэх. Афашагъэр мыбэми, гуапэ ыкли охътэ гъэнэфагъэкlo клэлэцыкlyхэр чыплэ зэжъу икlyщтых.

ЮШЫНЭ Сусан.

Псаоу кьагъэнэжъыгъ

АР-м псауныгъэр кьэухьумэгъэнымклэ и Министерствэ ипресс-кьулыкьу кьызэритырэмклэ, Адыгэ республикэ клиническэ сымэдджэщым челюстнэ-лицевой хирургиемклэ иотделение loф щызышлэрэ врачхэм операциие ашлын фаеу сымаджэу кьафацагъэм ышхьэ ош хэлъыгъ. Врачхэм loфышхоу рашылагъэм ишлуагъэкlo, сымаджэр псаоу кьэнагъ.

— Жэлкьым ыбгъуитлуи, пэми, сэмэгу нэми ошым зэрар арихыгъ. Ау ар шхьэку-цым зэрэнэмысыгъэр сима-джэм инасып кьыхыгъ. Мил-лиметрэ заул кьэнэгъагъэр, —

кьыщалуагъ АР-м псауныгъэр кьэухьумэгъэнымклэ и Мини-стерствэ.

Врачхэм кьызэралуагъэмклэ, лъыр бэу кьызэрэклорэм кьы-хэкloу, ощыр кьыхахыжыны

альэкlyщтыгъэп. Ащ операцийер кьыгъэхьылъэщтыгъ. Ау ощыр хэлъэу сымаджэр ууплъэкlyн плъэкlyштэп. Кьыхэгъэщыгъэн фае сымаджэм джащ фэдиз уахътэм иакьыл зэрэщымыуа-гъэр, лэпылэгъу псынклэми ежъ-ежъырэу кьызэреджагъэр.

Хьульфыгъэр отделением члатхыкlyжыгъ, ау джыри ащ пластическэ операциие заулэ-рэ зэтегъэуцожьын loфтхьаб-зэхэмрэ ыпэ илтых.

(Тикорр.).

Мыщ фэдэ Иофтхьабзэхэр Адыгеим зэрэщызэхашэхэрэр апэрэп. Бэмэ амышлэнкIи мэхьу, ау икIыгъэ лIэшIэгъум ия 20 — 30-рэ илъэсхэм тичIыгухэм дышъэ макIэп къащычIахыгъэр.

Адыгеим дышъэ щылъэхъух

1929-рэ илъэсым Кавказым ичIыплэ зэфэшхьафхэм дышъэ зычIэлъ шьолпырхэр къащыхагъэщынхэу къэралыгъо экспедицие зэхашэгъагъ. Апэу Лэбэпэ ыкIи Мыекъопэ районым дышъэ зыхэлъ къатхэр къыщагъотыгъагъэх. Анахъэу хуатэу «Горелая» зыфилорэр дышъэкIэ дэгъоу къятэгъагъ. Псыхъохэу Шхъэгъуащэ, Теберда, Зеленчук, нэмыкIэхэм дышъэ зыхэлъ пшахъо къызэрэзыдахьырэр агъэунафыгъагъ. Нэужым, Хэгъэгъу зеошхор къежьэфэ-кIэ, дышъэ килограмм 36-рэ къычIахыгъагъ.

Зеоуж лъэхъанми дышъэ зыхэлъ чIыплэхэм алыхьыгъэх, ау дышъэу къычIахырэр макIэ зэрэхъугъэм фэшI 1951-рэ илъэсым лыхьон ИофшIэнхэр зэпагъэужыгъагъэх.

Илъэс 20-м къыклоцI (1931 — 1951-хэм) Кавказым дышъэ къабзэу килограмм 1293-рэ къыщычIахыгъагъ, ащ щыцъу 56-р Шхъэгъуащэ пэблагъэу къыщагъотыгъагъ.

Геолог Iэпэласэхэу Темыр Кавказым Иоф щызышлагъэхэм къызэралорэмкIэ, дышъэ зыхэлъын ыльэкIышт чIыплэу Адыгеим илэхэр джыри икIоу

ауплэкIугъэхэп, ау ахэр зэрэщылэхэри ащыгъупшагъэхэп.

ТапэкIэ дышъэр къызщычIахыгъэ къатхэр икIоу къаукъэбзынхэу амал ямылагъэу кIео геолог цIэрылоу П. В. Прокурановым. Ар техникэу агъэфедэщтыгъэр Иофым дэгъоу зэрэтемыгъэлсыхьэгъагъэм репхы.

ИкIэрыкIэу ауплэкIужьых

А пстэур къыдилыты, къэралыгъо холдингэу «Росгеология» зыфилорэм мыгъэ унашъо ышIыгъ Адыгеим дышъэ къэ-кIуаплэу илэхэр икIэрыкIэу ыкIи нахь игъэкIотыгъэу аушэтынхэу. ТичIыгухэм дышъэм щылыхьухэрэр холдингым икIутамэу «Кольцовгеологию» испециалистхэр арых.

Квадрат километри 113-рэ хъурэ чIыплэхэм дышъэм ащылыхьунхэу рагъэжьагъ. ШIэныгъэлэжьхэм къызэралорэмкIэ, Адыгеим ичIыгухэм дышъэ тонн 70-рэ фэдиз къачIахын альэкIышт. Геологхэм рахьыжьэгъэ Иофым пэуагъэхъанэу сомэ миллиони 173-м ехъу федеральнэ гупчэм къафитIупщыт. 2017-рэ илъэсым ыкIэхэм

анэс дышъэ зыхэлъ къатхэр къагъотынхэ фае.

— Тэ типшъэрылъ шхьалэр дышъэ зыхэлъ шьолпырхэр къыхэдгъэщынхэ, ахэм ягъунапкъэхэр къэдгъэнэфэнхэр ары, — еIо акционер обществэу «Кольцовгеологию» игенеральнэ директорэу Виктор Ереминым. — Дышъэ къатхэр зыфэдэхэр, ахэм якуагъэ, дышъэ пчъагъэу ахэлпыр, лыхьон Иофхэм джыри къафэдгъэзэжыщтмэ зэдгъэшIэщтых. Шхъэгъуащэ ыкIи ащ къыхэлъэдэрэ псыхъохэм апэблагъэу дышъэр нахьыбэу къыщыдгъотынэу къытшIошIы. Ушэтынэу тшIыхэрэм Иофыр зытет шьыпкъэр къагъэлъэгъошт.

ИофшIэнхэр зырагъэжьагъэхэр бэшIагъэп. Мафэ къэс геологхэр къушъхьэм дэкIуаех. Псэуплэу Новопокровскэм дэжэ джырэ лъэхъаным Иоф шашIэ. КилометрийшI пчъагъэхэр къа-кIухъэх, къаплыхьэх, мэлыхьох.

Илъэс 40-м кхэхъугъэу Иоф зышIэрэ геологэу Петр Тимашевым дышъэм икIэгъотын зэрэкиныр къеIуатэ. Дышъэ зыхэлъ чIыгу къатхэр псыхъохэмрэ ошх-осхэмрэ къагъэтIас-

хэхэзэ, дышъацэхэмрэ дышъэ къутафэхэмрэ псым къызди-хъэу зэрэщытыр ыгу къэкIыжыгъ. Ау гъучI лъаплэр бэу зычIэлъ чIыплэр джыри къагъэнэфагъэп.

ЧIыплэ зэфэшхьафхэр аубы-рыухэзэ къачIахырэ пцIыир (рудар) лабораторием арагъащэ, ащ дышъэу хэлпыр зыфэди-зыр къыщыхагъэщы. ГъучI гъожь лъаплэр бэу къыззагъоткIэ, ащ икIычIэхын промышленнэ шьыкIэм тетэу рагъэжьэщт.

«Дышъэ хъурышъом» итхыд

Илъэс минишкIэ тиэрэ ыпэкIэ Темыр Кавказым дышъэ къыщычIахэу щытыгъ. Дышъэм хэшIыкIыгъэ ахъцэхэмрэ бзыл-фыгъэхэм зызэрагъэдэхэрэ хьап-щыпхэмрэ археологхэм бэрэ мыщ къыщагъотыгъэх. Ащ къыхэкIэу шIэныгъэлэжэ ыкIи геологыбэмэ дышъэ пкъыгъо-хэр мыщ къыщычIахыгъэ дышъэм хэшIыкIыгъэхэу, нэмыкI чIыплэхэм къарамыщыгъэхэу алытэ.

Джащ фэдэу дышъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэу Мыекъопэ, Келермесскэ, Улэпэ Iуашъхьэхэм къачIахыгъэхэр зэрэдунаеу ащагъэшIэгъагъэх. Аргонавтхэр дышъахьэ Кавказым къа-

кIощтыгъэхэу урым (греческэ) таурыхьхэм ахэт. Анахь зэ-лъашIэгъэ тарихъэу «Золое руно» («Дышъэ хъурышъор») аргонавтхэм хы ШIуцIэр къы-зэпачи «дышъэ хъурышъо» ахьынэу Калхидэм (джы Гру-зием ичIыгу) къызэрэклогъа-гъэхэм фэгъэхьыгъ. Грузием изакъоп, Адыгеим ичIыгухэми дышъэр мэлыхьохэмкIэ къа-щаугъоиштыгъ. ТичIыгухэм ты-жын къабзи бэу ахэлпыгъ. Урыс-Кавказ заор зыщыкIогъэ лъэхъанми инджылызхэм ты-жынэу къычIахырэр агъэтки-мэ, налым фэдэу агъэчъыжьэзэ яхэгъэгъу арагъащэщтыгъ.

Кавказ къушъхьэхэм къа-чъэхьырэ псыхъохэм адыгэхэм ау-кIырэ мэлхэм ашъохэр агъэ-къэбзэнхэу ахалъхэщтыгъэх. Мэлыц Iужьум псым къызди-хьырэ дышъэ къутэфэ цыкIухэр къыханэщтыгъэх. «Дышъэ хъу-рышъу» зыфилорэ таурыхьыр джащ фэдэ «дышъэ» мэлыхьор ары зытекIыгъэр. Ащыгъум Гре-циемрэ Кавказымрэ сатыу зэ-дашIыщтыгъ, урыммэ якъухьэхэр хым тетхэу щэфакIо къа-кIо-щтыгъэх. Дышъацэхэр къызхэ-жъыукIыщтыгъэ мэлыхьохэр джарэуштэу тарихьым щыц-хьугъэх, художественнэ фильм-фагъэуцугъэу щыI, ордэ дахэ «Арго» ылоу фаусыгъ.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

Сыд зэхъокIыныгъа фэхъуштыр?

ЕджапIэхэм къачIэкIыхэрэм зэтыгъоу атырэ ушэтынхэм якIэуххэм тиреспубликэкIэ игъэкIотыгъэу татэгущыIэу зыщедгъэжьагъэр Ионыгъо мазэр ары нылэп.

Шьыпкъэ, шышъхьэлум икIэ-ухым гъэсэнэгъэм илофышIэ-хэм язэлукIэу Рособна-дзорым ипащэу Дмитрий Кравцовыр зыхэлэжьагъэр ары кIэ-уххэр зыщызэфыхьысыжыгъэ-хэри, пшъэрылпыкIэхэр зыща-гъэуцугъэхэри.

КIэуххэм ягъусэу зэхъокIы-ныгъэхэри, зэхэщэн ИофхэмкIэ нахь анаIэ зытырагъэтыштри зэлукIэм къыщынэфагъэх.

Сыда ушэтынхэм кIэу къа-хэхъаштыр? Ахэр гъэнэфэгъа-хэх, арэу щытми, зэхэщакIо-хэм, экспертхэм ушэтыным къыдилытэрэ зэхъокIыныгъэ-хэм ренэу Иоф адашIэ.

Экспертхэм зэралытагъэм-кIэ, джэуап кIэкI къызэптын фэе гъэцэкIэнхэр джы ушэ-тынхэм ахэтыжыштыр. Уры-сыбзэмкIэ балл 56-у рагъэ-къун фэагъэр джы 57-рэ хъушты. ХысапымкIэ профиль-нэ Iахьым гъэцэкIэнтIу къы-хахынышъ, якIыныгъэкIэ ба-зовэм нахь тегъэпсыхьагъэ-хэшъ, ащ хагъэахьыштыт.

ЗэхъокIыныгъэхэр анахъэу зыфэхъуштыр тарихьымкIэ гъэ-

цэкIэнхэр арых. Ахэм япчъа-гъэ нахь мэкIэшт, ау уахътэу ушэтыным тефэрэр нахьыбэ ашIышт, такыкI 235-рэ хъушты. ОбществознаниемкIэ гъэцэкIэн-хэу джэуап кIэкIхэр къызэра-тынхэ фаехэр, гушылэм пае, илъэсэу хъугъэ-шлагъэр зыщы-лагъэр зы пчъэгъэцIэ закъокIэ къызыщыпIон фаехэр хагъэ-кIыгъэх. Ащ къыхэкIэу, гъэ-цэкIэн 37-м ычIыплэкIэ 29-рэ къэнагъ. ГеографиюмкIи ащ фэ-дэу джэуап кIэкIхэр зыщыкIэ-гъэ упчIэхэр ахагъэкIыгъэх ыкIи 41-м ычIыплэкIэ гъэцэкIэн 34-рэ къэнагъ. ХимиемкIэ гъэцэ-кIэнхэри, якIыныгъэ епыты-гъэу, зэрагъэфэжыгъэх. Гео-графиюмкIэ гъэцэкIэнхэм джы картэхэр ащагъэфедэнхэ альэ-кIышт.

ХысапымкIэ (базовэр), био-логиюмкIэ, физикюмкIэ, лите-ратурюмкIэ, Iэкиб къэралы-гъуабзэхэмкIэ, информати-кюмкIэ гъэцэкIэнхэм 2016-рэ илъэсым зэхъокIыныгъэхэр афэхъуштыт.

Сочинением итхын нэмыкI еклIаIэкIэ фашIышт. ЕГЭ-р птын

уфитэу къэзышырэ ушэтынэу сочинением изэхэщэн мыгъэ нахь гъэлъэшыгъэу еклIаIэщтых. Гъэрэкло фэдэу ар мыгъи ты-гъэгъаэем атхышт ыкIи «за-чет» е «мызачет» афагъэуцущт. Ау ащ итхын джы нахь гъэ-лъэшыгъэу зэхэщэшт. БлэкIыгъэ илъэсым сочинением тIо кIа-тхыкIыжынэу амал ялагъэмэ, джы зэ нылэп кIатхыкIыжын зэралъэжыштыр. ЯтIонэрэ ты-гъом «зачет» къэзымыхьышъ-рэм ЕГЭ-р рагъэтыштыт, сочи-нением къэкIошт илъэсыр ары нылэп зытыжышъуштыр.

Рособна-дзорым ушэтынхэр зэрэклоштхэр къыгъэнэфэгъа-хэх ыкIи исайт къыригъэхьа-гъэх. Ащ къызэритырэмкIэ, ушэ-тынхэр уцугъуитлоу кIощтых. Апэрэр гъэтхапэм и 21-м ра-гъэжэщт, ятIонэрэр жьоныгуа-кIэм и 27-м къыщегъэжьагъэу Ионыгъом и 30-м нэс кIощт. Бэдзэогъум зэхэщэщтыгъэ ты-

гъор щылэжьыштыт. ЯтIонэрэ тыгъо шхьалэр кIэлэеджакIохэм ежъ яшIоигъоныгъэкIэ къыха-хырэ предметхэм ащыщэу гео-графиюмрэ литературюмрэкIэ рагъэжэщт.

2016-рэ илъэсым общество-знаниюмкIэ ушэтыным шхьа-фэу зы мафэ фагъэнэфэщт. Рособна-дзорым зэрилытэ-рэмкIэ, ащ ишIуагъэ къэкIошт ушэтынхэр охъэ шхьалэу къа-гъэнэфагъэм аухынхэмкIэ. Мы предметыр кIэлэеджакIохэм ежъ яшIоигъоныгъэкIэ къыха-хыхэрэм ащыт, ар илъэс къэс бэдэдэмэ аты.

КъэкIорэ илъэсым ЕГЭ-м къыдилытэрэ предметхэр зы-мытышъугъэхэм атыжынэу зы маф нылэп къафагъэнэфагъэр. Ау хысапымрэ урысыбзюмрэ-кIэ ушэтыныр икIэрыкIэу за-тыжын альэкIыштыр 2016-м илоныгъо маз ары нылэп.

КъэкIорэ илъэсым ушэтын-

хэм язэхэщэн фэлэжьэщт про-граммэу «Дорожная карта» зы-филорэр Адыгеим щызэхагъэ-уцуагъ. Предметхэу атыштыр нахь дэгъоу ягъэшIэгъэнымкIэ еджапIэхэм амалэу ялэхэр ащ къыщыгъэнэфагъэх. Гъэрэкло фэдэу мыгъи ушэтынхэр зыщы-кIорэ чIыплэхэм кIэлэеджакIо-хэм пхъашэу ащылыплъэщтых. АщкIэ техникескэ амалэу щы-лэр экIэ зэрагъэфедэщтыр ми-нистерствэм мызэу, мытлоу къы-щыхагъэщыгъ. Ау аттестат къы-хьыным пае ушэтынхэр зымы-кIушъуштытхэм япчъагъэ нахь ма-кIэ шIыгъэным министерствэр дэлажэ. ГъэсэнэгъэмкIэ му-ниципальнэ органхэм пшъэры-лэу афашIыгъэм елытыгъэу еджапIэхэм Иоф адашIэ, ушэ-тынхэм язэхэщэн къэралыгъор зэралыплъэрэр гъэлъэшыгъэ-ным анаIэ тет.

СИХЪУ Гошнагъу.

Лъым шъоущыгъоу хэлъми кыщегъаклэ

Мы нэклубгъом непэ зигугъу кыщытшлы тшлонтгор народнэ медицинэм чыплэ гъэнэ-фагъэ шызыубытырэ, уз зэфэшхьафыбэхэмклэ лъыплэгъу кызыфигъэхурэ зэрджаер ары. Зэрджаер адыгэхэми яшагухэм адэплэгъошт, ащ кыпачыгъэ зэрыдж пльыж дахэхэр лэрам-лэрамэу зэхэпхагъэху агъэгъоуи, илъэс псаум гъэуцъыфалгъэхэм къадахызэ агъэфедэуи бэрэ тырехьылэ.

Медицинэ шлэныгъэм зэрджаем (куандэм) ипхашъо органическэ кислотэ зэфэшхьафыбэ хэлъэу егъэунэфы. Зэрыджэр пштэмэ, процент 32-рэ фэдизэу шъоущыгъу, дубильнэ веществохэр, аскорбиновэ кислотар, органическэ кислотэхэр, микроэлемент зэфэшхьафхэр хэлъэу ары. Нэмык мэркло лъэпкхэм железу ахэлъым нахьыб зэрджаем иехэм къахагъотагъэр.

Зэрджаем ипхашъо зыхэжукыгъэ псыр лъыкэклыныр нахь маклэ шыгъэнымклэ, кыгъэуцъгъэнымклэ амалышлоу

агъэунэфыгъ. Зэрыджыпсым нахь шлэхэу зэрегъэпцыжыхэу ары нэгъум е клэтлым ягъэу ялэ хуэхэрэр, узыри хигъэжуклэу ело народнэ медицинэм. Зэрыджыпсыр бгъэфедэнклэ дэгъоу алъытэ нэгъум е клэтлым лыплэ бэгыгъэхэр (полипхэр) ялэхэмэ, шлур мэузымэ, лъыдэклуае уилэмэ. Мыр лъэшэу къашхьэпэштэу ело народнэ медицинэм пкышъоным клэ, невроз, кытезыгъэ-фэрэ уз (эпилепсие) зилэхэм, чый узым (коклюшым) ыгъэгумэклыхэрэм.

Зэрыджыпсыр народнэ медицинэм егъэфедэ лъым хэлъ шъоущыгъур нахь маклэ шыгъэнымкли, диатезыр техыгъэнымкли.

Шуфэсакъ, шынагъо! Зэрыджыпсыр бгъэфедэ хуэштэп гум ишемическэ уз илэмэ, инфарктым, инсультым ауж, сыда плэмэ мы узхэр зилэхэм лъэу аклэтым псынклэу пцлэн нэшанэ илэ мэхуэ.

Лэзэклэ амалэу илэхэр

Гришыр

Куандэм кыпычыгъэклэ зэрыджыр е гъэуцъыфалгъэм кы-

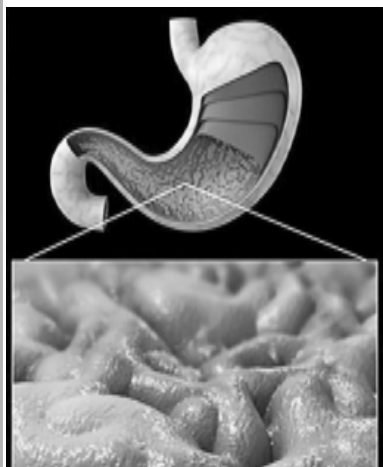

дэпхыгъэр дэгъоу зэхэпщылэнышъ, ащ хэлплъхашт джащ фэдиз шъоу. Зэхэбгъэклухьанхэшъ, псы гъэжъогъэ гъэуцъылыжыгъэ тлэклу хэлплэшт. Узышахэрэм юж стэчан-ныкыо зырызэу 2 — 3 ащ уешъошт. Ащ фэдэ лэзаклэм узыр псынклэу зэкыгъаглоу ыкли пкышъоным клуачлэ кыритэу ело народнэ медицинэм.

Лыкэклыныр

Зэрджае пхъашъо гъэушкыонгъэ щайджэмышхышхьы 4-м псы стэчан клэпклэнышъ, мэшло маклэм такык 30-рэ кышчыбгъэжъошт. Ар зэрэстырэу зыжыгъэн фае. Нэужым ащ псы гъэжъуагъэ хэбгъэхьонышъ, стэчаным изы пшыжышъ. Ушхэным ыпэклэ джэмышхышхьы зырызэу щэгъогъоу мафэм уешъошт.

Нэгъуэтэныр (гастритыр)

Зэрыдж щытлэгъэ грамм 20-м псы стэчан клэпклэнышъ, сыхьатиплым щыбгъэтышт. Стэчаннныкыо зырызэу мафэм пллэгъогъоу уешъошт.

Жызылхурэ (астмэр)

Зэрыдж джэмышхышхьы дэгъоу пщытлэнышъ, псыжъо-

гъэ литрэ клэпклэшт, ащ хэлплъхашт шъоу джэмышхышхьы. Арэуштэу зэхэлъыр такык 20-м кыбгъэжъонышъ, щыбзэм клэбгъэклыжышъ. Сыхьат-сыхьатрэ ныкыорэ пэпч джэмышхышхьы зырызэу уешъо-зэ, мафэм ар ипшъушт. Жызылхурэ зилэу лъыдэклуае ыгъэгумэклыхэрэм зэрыджыпсым джэмышхышхьы зырызэу мафэм 6 — 8 ешъохэмэ нахьышлу.

Лъыдэклуаер

* Зэрыдж джэмышхышхьы-тлур эмаль зытелъ хьакъу-шыкыум щыпщылэнышъ, псыжъогъэ стэчан ащ хэлплэшт. Дэгъоу ар зэхэбгъэклухьанышъ, псэу къажьорэм ыкылы такык 15-м тебгъэтышт («водяная баня» зыфалорэр). Е сыхьатищырэ чыплэ фабэм щыбгъэтышт. Зыучылырэм юж псыр клэбгъэжыжынышъ, зэрыджыр псыпсымклэ клэпфызкылышт е щыбзэ нэдым клэбгъэклышт. Арэуштэу зыпшырэм кыкыкылырэ зэрыджыпсыр хэбгъэхьожышъ псэу ащ клэбгъэжыжыгъэм ыкли стэчаным из хуным фэш псы гъэжъуагъэ хэбгъэхьожышъ. Стэчаным и 1/3-м мафэм 4 уешъо-зэ пшышт. Мыщ шъоу тлэклу хэбгъэхьомы хуэшт.

Народнэ медицинэм кызырлорэмклэ, лъыдэклуаер кызыфежъэгъахэмклэ мыр амалышлоу щыт, лъэшэу ишлуагъэ къэкло.

* Зэрджае пхъашъом щыщэу грамм 10 — 20-м псыжъогъэ стэчанитлу клэпклэнышъ, сыхьатныкыорэ кыбгъэжъошт. Ар нэужым зэтебгъэжыжынышъ, джэмышхышхьы зырызэу мафэм 3 — 4 уешъошт.

Гур псынклэшэу кытеомэ

Зэрыдж джэмышхышхьы 6-р дэгъоу зэхэпщылэнышъ, псыжъогъэ стэчаниш хэлплэшт, дэгъоу зэлыбгъэхьэзэ. Сыхьатиплым ар щыбгъэтышт, щыбзэ нэдым клэбгъэклынышъ, стэчаннныкыо зырызэу мафэм 4 — 5 уешъошт.

Пэтху-лутхур

Зэрджае пхъашъо гъэушкыонгъэ джэмышхышхьы клэпклэшт псыжъогъэ стэчаным и 3/4-рэ ыкли ар псэу къажьорэр зэрыт хьакъу-шыкыум ыкылы тетэу («водяная баня») такык 5-м кыбгъэжъошт. Бгъэуцъылыжынышъ, зэтебгъэжыжынышъ, шъоу тлэклу хэлъэу мафэм 5 — 6 уешъошт (зэфэдизэу).

Гулынтфэ уз (ишемическая болезнь сердца)

Мы узыр зилэхэм мафэ къэс зэрыдж грамм 100 ашхызэ ашлымэ, ишлуагъэ къэклошт.

Пскэныр

* Зэрыдж джэмышхышхьы псыжъогъэ стэчан клэпклэнышъ, машлом такыкыпшырэ тебгъэтышт. Бгъэуцъылынышъ, зэтебгъэжыжынышъ, мафэм щэ-

гъогъоу джэмышхышхьы зырызэу уешъошт.

* Зэрыдж грамм 100-м шъоу грамм 200 хэлплъхьанышъ, такыкытфырэ машлом тебгъэтышт. Джэмышхышхьы зырыз-тлуритлоу мафэм 4 ар пшышт.

* Шъоу стырым зэрыджхэр хэлплъхьанхэшъ, сыхьати 6-рэ щыбгъэтышт. Джэмышхышхьы зырызэу мафэм 4 ар пшышт.

Косметикэм зэрэцагъэфедэрэр

Сыд фэлэрэ нэгущыи кыкылышт

Чэтэн хъэдэн такырыр е псыпсыр тло е щэ зэтэльэу зэрыджыпсым хэбгъэошт ыкли ар нэгущыом теплъхьанышъ, такык 15 — 20-м тебгъэлышт. Зытепхыжырэм юж псы фабэклэ нэгущыор птхьакынышъ, бгъэгушынышъ, крем щыпфэшт (зыгъэушъэбыхэрэм ащышт).

Шьорыогухэр, нэгущыи зэмышьогъур («пигментные пятна» зыфалорэр)

Зэрыджыпсым нэгущыор нахь фыжъ, нахь зэщиз ешлы. Мыщ кыкыкыфыгъэ псым чэтэн хъэдэн е псыпс такыр хэбгъэонышъ, такык 10-м нэгущыом тебгъэлызэ зэлъыптызу гъогъуи 2 — 3-м теплъхьашт. Апэрэ шыгъом мафэ къэс гъогъуи 7 — 10 пшыл фае, нэужыми ащ фэдызирэ теплъхьашт, ау зы мафэ тебгъэшлэзэ. Хъэдэныр зытепхыжырэм юж крем нэгущыом щыпфэн фае.

Фыкыуадэхэр, нэгущыи зэлыагъэр

* Зэрыджыпсымрэ шъоумрэ зэфэдизэу зэхэпхьанхэшъ, зэхэбгъэклухьанхэшъ, такык 20-рэ нэгущыом тебгъэлышт, нэужым псы фабэклэ зыптхьакыжышъ.

* Нэгущыом зэрыджыпсыр щыпфэзэ пшылмэ, ар нахь «кыкыкыжы».

Псауныгъэ Тхьэм кышъуэт.

Нэклубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЖАКІАМЫКЪО Аминэт.

Хьаклэмзые ицфыгъэшлуагъ

Хэтрэ цыфы ыпэкIэ кьэт гьогур псынклэным, кыкIугъэ щыIэныгъэ гьогуанэр кьэбзэным, цыфхэм алъытэным, игупсэхэм шлу альэгъуным кIэхъопсы. Ащ фэдэ насып иI непэ кызыхьугъэ мафэр хэзыгъэунэфыкIыр Унэрэкъо Пщымафэ Мухьдинэ ыкIом.

Жэбзэ дахэр зылул цыфэу, зылушгъэкIэ мыхъуным ушы-зыухъумэн, шлугъэм укIэзыгъэ-гушун нахьыж пэрытэу Пщымафэ икIоджэгъухэм зэлъашIэ. Хьаклэмзые узэрыгушхон цыфэу дэхэм яапэрэ сатырэ непэ илъэс 70-рэ хурэ Унэрэкъо Пщымафэ зэрэхэтым хэти ехьырэхьышэжырэп. А зэпстэур зыпкIэ кыкIырэр апэ-рапшIэу хьулыфгъэм ищылэ-ныгъэ щыцэу илъэс 50-р зэ-ритыгъэ сэнэхъатыр зэригъэ-цэкIэгъэ шыкIэр ары.

Пщымафэ кIэлэгъадж, лъэпкым итхыдэлъуат, ихэбзэухъу-макIу. Чылэм дэхэм янахьы-бэм ащ игъэсэпэтхыдэ ишлуа-

лэгъэджэ шьыпкIэм имэхьа-нэр — чыр зэпимыкIэу, фэса-кызыэ, ищыкIэгъэ лъэныкIэу зафэмкIэ ыуфэныр, имыщы-кIэгъэ гуакIэхэр цыкIу-цыкIу гуиупкIынхэр... Щэч хэмылэу зигугъу кьэтшырэ кIэлэгъа-джэм ар кыдэхъугъ.

ЛэжьэкIо унагъу Пщымафэ кызырэхьыуагъэр. Ятэу Мухь-динэ чылэм шызэлъашIэрэ гьукIэ Iазэщтыгъ. Янэу Цуцэ сабий Iыгъыплэм Iоф шишIэ-щтыгъ. Ащ дакIоу Унэрэкъо зэшхьэгъусэхэм а лъэхьа-ным зищытху чыжэу Iушты-гъэ «Адыгплодопитомникым» ишъофхэм ичыгхатэхэм ащы-лажэщтыгъэх. Пщымафэ фэ-

Унэрэкъо Аскэрбий арых сы-дигъуи сызэхъуапсэщтыгъэхэр, щысэ зытесхыщтыгъэхэр. Ахэм яурокхэм сакъызычIэкIыжкIэ, кIэлэгъэджэ сэнэхъат фэ-шхьаф сыгу кызыэрэмыкIы-щтыр кызыгурылоштыгъэ.

Илъэсибл еджаплэр кызыеу-х нэуж Пщымафэ ыгукIэ ыштэгъэ сэнэхъатым Адыгэ кIэлэгъэ-джэ училищым илъэсиплэ цы-феджагъ. 1965-рэ илъэсым кIэлэгъэджэ ныбжыкIэм иапэ-рэ лъэбэкъухэр зыщыригъэжы-гъэр Чэчэным ит къуаджэу Комсомольскэр ары. Ау бэ темышIэу дзэ къулыкIуым кье-джэхи, Урал дзэ шьолырым илъэсищэ кьэтыгъ. Ащ ауж, 1969-рэ илъэсым ищылэ мазэ, кIэлэ ныбжыкIэр зыкIэхъо-псыщтыгъэр кыдэхъугъ — икIоджэ еджаплэ кIэлэгъа-джэу Iуагъахъэ. Апэрэ клас-сым кычIэхъэгъэ сабийхэр ригъэджэнхэр, тыкъэзыуцухъэ-рэ дунаим ахэр нэлуасэ фи-шынхэр, IофшIэныр зыщыщыр агуригъэлоныш, ар шлу аригъэ-лэгъуныр — джары кIэлэ-егъэджэ ныбжыкIэм пщэры-лэу кыфагъэуцугъэр. Илъэс 14 Пщымафэ ар ыгу етыгъэу ыгъэцэкIагъ. Ащ дакIоу, кIэлэ ныбжыкIэм кIэлэгъэджэ ин-ститутым биологиемкIэ ифа-культет ишIэныгъэмэ ащыхи-гъэхъуагъ, партиеме хэхъагъ.

— Сабыйхэр лъэшэу шлу слэгъуштыгъэх. Арэуштэу ушы-мытэу укIэлэгъэджэн плэ-кыштэп, — ыушъэфырэр Пщы-мафэ. — Ау а шлулэгъу-

ныгъэм кыкIырэр егъэлыгъэ-убзэныр пхэлъыныр. ШIэныгъэ куу IэкIэбгъэхъаным фэшI са-бийм еплорэм уасэ фебгъэ-шышъун фае. Лытэныгъэр, шхьэкIэфэныгъэр зыщыщыр сабийм цыкIузэ зэхэбгъэшIы-кIыным мэхъанэшхо иI.

1983-рэ илъэсым ыуж кы-кIэлъыкIогъэ илъэс 17-ми Пщы-мафэ ищылэныгъэ зыфигъэлэ-жыагъэр къоджэ кIэлэцыкIу-хэмрэ еджаплэмрэ арых. Ау джы ащ ипшъэрылър нахь кыныгъэ. Кыуыхыгъэ еджа-плэм ар пащэу иагъ.

— Сид фэдэ IэнатIи пшъэ-дэкIыж гъэнэфагъэ пылъ. Ау пащэмкIэ а пшъэдэкIыжыр сы-дигъуи нахьыб. Илъэс 17-м кыкIоцI сабийхэм ямызакъоу, ахэм янэ-ятэхэми Iоф зэра-дэтшIэщтым Пщымафи, тэри, ащ дэлэжырэ кIэлэгъэджэ-хэми, тыпылгыгъ. КIэлэеджакIо пэпчэ ежэ илэкIоцI дунай хэ-хыгъэ, екIолэкIэ шхьаф иI. Етлани кыдэплъытэн фае ныб-жыым зэрэхахъорэм дакIоу упчIэу сабийм ышхьэ кыта-

— Тишэн-хабзэхэм ямэхьа-нэ, тыбзэ илэшлугъэ, тыхэку идэхэагъэ кыткIэхъухъэрэ ныб-жыкIэхэм ядгъэшIэн фае, — кыкIегъэтхыи IофшIэным иве-теран. — ТилъэпкIэ культурэ зэрэбай дэдэр, адыгэ шьып-кьэр лыгъэрэ IэдэбныгъэрэкIэ сыдигъуи кызыэрахэщыщтыгъэр сабийхэм къафэсIотэныр сы-дигъуи сикIэсагъ. Тьдэ кIуагъэ-хэми, сид ашIагъэми, ялэпкIэ шлулэгъуныгъэ хамынэнэу ез-гъаджэхэрэр згъасэщтыгъэх.

Мы гушыIэхэр къагъэшъып-кьэжыгъэ Пщымафэ игукъэ-кыкIэ аужырэ илъэсхэм Хьа-кIэмзые еджаплэм этнографи-ческэ кружок илэ зэрэхъугъэм. КIэлэцыкIухэр ыгугоихэти му-зеим ыцэщтыгъэх, лъэпкIэ куль-турэм изехьаIоухэм нэлуасэ афишIыщтыгъэх.

Ау илъэсхэр макIох. КIэлэ-егъэджэу зылажырэ илъэс 50 зэхъум, Пщымафэ еджаплэм кылулыкIыжыгъ. Ары нахь мы-шIэми, непэ лъэпкIыым кы-рыкIоштым ымыгъэгумэкIэу цы-тэп, чылэм шызэхэщэгъэ ха-

Ригъэджэрэ пстэуми адыгагъэ ахилъхъаныр, цыф зафэ ахишIыкIыныр тикIэлэгъэджэ ипшъэрылэ шхьэлагъ.

джерэр нахьыбэ зэрэхъурэр, джэуапхэм ар зэралъыхъурэр. Мы зэмань ары сыдигъуи узфэсакъын фаер. Мыщ дэ-жыым еджаплэм шигъотырэ шIэныгъэм ны-тыхэм ягъэсэ-пэтхыдэ голъын фае, — кье-луатэ илъэс 40-рэ Унэрэкъо Пщымафэ Iоф дзышIэгъэ Хьа-кIэмыз Нинэ. — А зэпстэур Пщымафэ кыдигуригъалоштыгъ ащ тетэу тылажэщтыгъ. Еджа-кIохэм, ахэм янэ-ятэхэм, тэри шхьэкIэфэныгъэшхо фэтшIы-щтыгъ типашэ. Уицыхъэ теплъ-хъэу зыуж уихъэмэ хъун пащэ фэдэу ащ тыхаплэщтыгъ.

2000-рэ илъэсым ипсауны-гъэ изытет кыхэкIэу пэщэ Iэ-натIэр Пщымафэ ыгъэтIылы-нэу хъугъэ. Ау IофшIэныр чи-нагъэл — адыгэ этикетыр, адыгэ хабзэхэр сабийхэм аригъэшIэным пидзагъ.

сэм упчIэжыгъэу шхьалэу Унэ-рэкъо Пщымафэ иI. ИIоф дэ-гъоу зэригъэцакIэрэм пае кы-фагъэшъошэгъэ щытху тхылъ-хэм а хасэм иехэри, къоджэ-дэхэм ялытэныгъи ягъус. Нэ-мыкIэу къэпIон хъумэ, зэры-гушхон гьогу Пщымафэ кы-кIугъэри, непэ игупсэхэр зэ-ригъаIоухэрэри.

Унэрэкъо Пщымафэ исэмэр-кьэуэхэмрэ игъэсэпэтхыдэрэ едэлугъэхэм, ахэр гъозапIэ зы-фэхъугъэхэм сэри сачыщ. Арыш, сигуапэу сэ сIэкIи, сикIоджэгъухэм ацIэкIи «тхьа-уегъэпсэу» есIо сIлоигъу. Псауныгъэ пытэрэ гъэшIэ кIы-хъэрэ илэу, ибынхэм адатхъэу, игупсэхэм агъатхъэу псэунэу тыфэлъало. Щэч хэмылэу Пщымафэ ХьакIэмзые ицфыгъэшлуагъ!

СИХЪУ СултIан.

НыбжыкIэхэр кыыхагъэщыщтых

Сэнаушгъэшхо зыхэлъ ныбжыкIэхэу республикэ шлухъафтыныр зэратыщтхэм якъыхэхын фэгъэ-хыгъэ зэхэсыгъо мы мафэхэм шыIагъ. Iофтхьа-бзэр зэрицагъ АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэ-кIэ иминистрэу Хъуажь Аминэт.

Гъэсэныгъэм игъэлорышIа-плэхэм ялыкIохэу муниципалитетхэм къарыкIыгъэхэр шлу-хъафтыныр зытефэхэу алъы-тэхэрэм ацIэхэр, еджэнымкIэ, спортымкIэ ыкIи нэмыкI лъэ-ныкIохэмкIэ ахэм гъэхъагъэу ялэхэм къатегушылагъэх.

Къалэу МыекъуапэкIэ зишIэ-ныгъэхэмкIэ илэгъухэм къахэ-щэу нэбгыритлу къагъэлэгъуагъ. Апэрэр гимназиу N 22-м щеджэрэ **БэзджэжыкIо Асхъад**. Апэрэ классым кыщегъэжыа-гъэу Асхъад тфы закIэкIэ еджэ, лъэныкIэу зэфэшхьаф-хэмкIэ шIэныгъэ куухэр зэ-риIэхэр кьегъэлъагъо. Респуб-ликэ естествоннэ-хьисап еджа-плэу Адыгэ къэралыгъо уни-верситетым хэтым щеджэ, бзэ зэфэшхьафхэр зэрегъашIэх.

Илъэс кьэс игъэхъагъэхэм кIэлэ ныбжыкIэм ахэгъахъо. Мы аужырэ илъэсищыр пштэмэ, му-ниципальнэ уцугъо олимпиадэ-хэм теклоныгъэ пчъагъэрэ кы-зэрашъидихыгъэм имызакъоу, предмет зэфэшхьафхэмкIэ шьолыр олимпиадэхэм пэры-ныгъэ ащылыгъыгъ. Литератор ныбжыкIэхэм язэнэкъокъоу «Созвездие» зыфилорэм хэлэ-жыагъ, урысые зэнэкъокъум ишьолыр уцугъуи дэгъоу зы-кыщигъэлэгъуагъ. Асхъад анахь гъэхъэгъэ дэгъоу илэхэм ащыщ урысые олимпиадэу «Умники и умницы» зыфилорэм ишьолыр уцугъо теклоныгъэ кызыэрэшъидихыгъэр. Джы ты-гъэгъазэм и 2-м телевиктори-нэм хэлэжээнэу ар Москва кIошт.

ЯтIонэрэу къагъэлэгъуагъэр лицееу N 19-м икIэлэеджакIоу **Шэбанэ Махьмуд**. ШIэныгъэ куухэр зилэ кIалэр муниципальнэ ыкIи шьолыр олим-пиадэхэм ренэу ахэлажэ, теклоныгъэ къащыдехы. ГушыIэм пае, 2014 — 2015-рэ илъэс еджэгъум предметыщымкIэ олим-пиадэм теклоныгъэ кыщыди-хыгъ, предметитфымкIэ призер хъугъэ. Дипломи 8 кыфагъэ-шъошагъ. Дунэе художественнэ культурэмкIэ ящэнэрэ шьолыр уцугъоми ащытекIуагъ. Джащ фэдэу инджылызыбзэм фэща-гъэу, шIэныгъэ дэгъухэр илэх. Республика естествоннэ-хьисап еджаплэу Адыгэ къэралыгъо университетым епхыгъэу Iоф зышIэрэм щеджэ.

Адыгэкъалэ дэт гурыт еджа-плэу N 1-м икIэлэеджакIоу **ХьокIо Эмми** илъэситIум зэ-лпыпытэу «Илъэсым икIэлэ-еджэкIо анахь дэгъу» зыфилорэ цIэр кыфагъэшъошагъ. Пред-мет зэфэшхьафхэмкIэ олим-пиадэхэм ахэлажэ, теклоны-гъэ ыкIи хагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр кыфагъэшъуашэх. СурэтшынымкIэ Урысые зэнэ-къокъоу «Должны смеяться дети» зыфилорэм теклоныгъэ кыщыдихыгъ. Джащ фэдэу ат-летикэ псынклэм пылъ ыкIи мы лъэныкIомкIэ гъэхъэгъэ-шлухэр илэх.

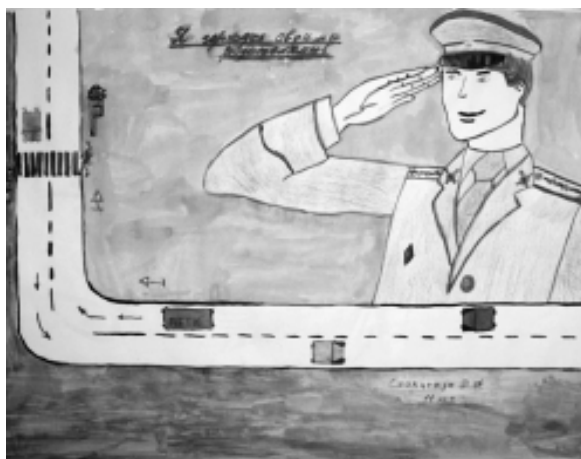
Джэджэ районымкIэ премиер зыфагъэшъошэнэу къагъэлэгъ-уагъэр **Ульяна Ткаченкар** ары. Пшъэшъэжыем еджэным-

кIэ гъэхъэгъэ дэгъухэр зэри-лэхэм имызакъоу, спортым ишьыпкъэу пыцагъ. 2009-рэ илъэсым кыщегъэжыагъэу спортивнэ еджаплэу районым итым макIо, дзюдомкIэ ыкIи самбэмкIэ гъэхъэгъэ дэгъухэр илэх.

Кошхъэблэ районымкIэ шлу-хъафтыныр кызытефэу алъы-тагъэр Кошхъэблэ гурыт еджа-плэу N 2-м икIэлэеджакIоу **Хэ-кужэ Динар**, Красногвардей-скэ районымкIэ Хьатикъое гурыт еджаплэу N 2-м щеджэ-рэ **Бракъый Джэнэт**, Мые-къопэ районымкIэ гурыт еджа-плэу N 20-м щеджэрэ **Гри-горий Оксужан**, Тэхъутэмы-къое районымкIэ Тэхъутэмы-къуае дэт гурыт еджаплэу N 1-м щеджэрэ **ТыкIо Ру-занн**, Теуцожь районымкIэ кIэлэцыкIу-спотивнэ еджаплэм кIорэ **ЛъэпцIэрышэ Мыхьа-мэт**, Шэуджэн районымкIэ Мам-хыгъэ гурыт еджаплэу N 4-м икIэлэеджакIоу **ЯхъулIэ Эль-дар**. Мыхэм зэкIэми респуб-ликэ бюджетым кыхыхыгъэ сомэ мини 10 зырыз аратыщт. НыбжыкIэхэм сэнаушгъэу ахэлъым зызэрэрагъэушъомб-гъуштым пылгыштых.

ПИАТIЫКIО Анет.

КІЭЛЭЦЫКІУХЭМРЭ ТВОРЧЕСТВЭМРЭ

Сурэтшыныр зикласэхэр

Урысыем хэгъэгу клоцІ ІофхэмкІэ икьулыкьухэм яІофышІэ и Мафэ ипэгьокІэу АР-м и Къэралыгъо автоинспекције Іофтхьабзэ шыкІуагъ. КьулыкьушІэхэм якІэлэцыкІухэу илъэси 6 — 14 зыныбжьхэр «Сянэ-сятэхэм полицием Іоф щашІэ» зыфилорэ сурэтшыгыгъэхэмкІэ зэнэкьокьугъэх.

КьыткІэхуьхэрэ лэужхэр патриотизмэ ахэлъэу, янэ-ятэхэр шІу алъэгъухэу плугъэнхэр ыкІи хэгъэгу клоцІ ІофхэмкІэ органхэм кьулыкьу ащыпхьыным мэхъанэу илэр зэхарагъэшлыкыныр му-

рад шъхьалэу Іофтхьабзэм илагъ.

НыбжьыкІэхэм ашыгъэ сурэтхэр Адыгэ республикэ кІэлэцыкІу тхылъеджапІэм кьы-щагъэлъэгъуагъэх. Ведомствэм и Общественнэ совет илы-

клохэм Іофшлагъэхэм осэшІу афашыгъ. Іофтхьабзэм изэхэ-щэн тхылъеджапІэм иІофышІэхэр чанэу хэлэжыагъэх.

ПравэухьумэкІо органхэм ялъэныкьо пстэури пліоми хьунэу шыпкьагъэ ыкІи шъхьэ-ихыгъэ хэлъэу кІэлэцыкІухэм ятворческэ Іофшлагъэхэм кьа-щыралотыкыгъ.

Жюрим кьыхихыгъэ анахь сурэтшыгъэ дэгъухэр зиехэм ащыщых гьогурькІоныр щынэгъончъэнымкІэ Къэралыгъо автоинспекцием икьулыкьушІэхэм якІэлэцыкІухэр. А Іофшлагъэхэр Урысыем хэгъэгу клоцІ ІофхэмкІэ и Министерствэ кІэлэцыкІу сурэтшыгыгъэхэм якъэгъэлъэгъонэу цыкІорэм агъэхыгъэх.

ІШЬЫНЭ Сусан.

ПШІЭМЭ, КЪЫПШЪХЪАПЭЖЪЫЩТ

ПсауныгъэмкІэ лъэшэу фэдэ

Ащи изакъоп, ІофшІэнэу узфэгъэзагъэр, узпылтыр нахь шІэхэу, шІуагъэ кьытэу зэшІопхынымкІэ физическэу пкьышъолыр ренэу бгъэулэуэ пшыным мэхъанэшхо зериІэр шІэныгъэлэжъхэм агъэунэфыгъ.

Ар джыри кьаушыхьатыгъ Новэ Зеландием (Отаго иуниверситет) ишІэныгъэлэжъхэм.

Ахэм ушэтынхэр арашылаагъ шьуаехэм ыкІи нафэ кьызэра-фэхьугъэмкІэ, тхьамафэм кьы-клоцІ мэфитфым такыкь 20-рэ зэпымыоу кьэзычъыхьэщтыгъэ псэушъхьэхэм шІэныгъэлэжъхэм афагъэуцштыгъэ «Іо-фыгъохэр» нахь «акъылыгъэ хэлъэу» ыкІи нахь псынклэу агъэцакІэщтыгъэх, ащ пае шы-кІэхэр кьагъотыщтыгъ.

Физическэ ыкІи психическэ псауныгъэмкІэ пкьышъолыр гъэулэгъэным мэхъанэшхо зериІэр цыфхэм бэшлагъэу ашІэ-ми, ушэтыныкІэхэм нафэ кьа-шыгъ ащ фэдэу мафэ кьэс пкьышъолым «Іоф ебгъашІэм», анахь ІофшІэн хьылъэми, ренэу бгъэцакІэу, шІуагъи кьы-мытэу кьыпшыхьурэми нэмыкІ екліоІакІэ кьыфэбгъотын зэрэ-плэкьыщтыр. А лъэныкьуитІур (пкьышъол гъэулэуныр кІэ-ухымрэ) зэпхыгъэхэу ары шІэ-ныгъэлэжъхэм кьалорэр.

Ушэтынхэр зышыгъэ шІэны-гъэлэжъхэр зэрэгъэщтыгъэ-хэр арэуштэу «Іоф зэрагъэ-шІэгъэ» шьуаехэм ІофшІэн гъэ-нэфагъэхэм ягъэцакІэн нахь дэгъоу кьадэхуштэу ары, ау нафэ кьызэрэхьугъэмкІэ, сьд фэдэрэ «пшъэрыль» афагъэу-цугъэми, ахэр нахь чаныгъэх, нахь дэгъоу сьд фэдэри ашІэ-щтыгъ.

Пстэуми зэрашІэу, зыныбжь икьугъэ цыфым тхьамафэм щыщэу мэфитфым мафэ кьэс такыкь 30 «кьыхихынышъ», ыпкьышъол физическэу ыгъэ-улэун фаеу медицинэми, шІэ-ныгъэлэжъэу псауныгъэм икьэ-ухьумэн епхыгъэ ушэтынхэр зышыхэрэми альытэ.

Мы ушэтынхэм апэкІэ шІэ-ныгъэлэжъхэм агъэунэфыгъ пкьышъолыр физическэу мы-улэуныр зэрэщынагъор. Пщэр дэдэ хьухэрэм лэныгъэр кьа-шъхьарыхьаным нахь фэди-тукІэ нахь щынагъу апэрэхэм ар кьяхьулэныр.

(Тикорр.).

ТАРИХЪЫМРЭ ЩЫПЭНЫГЪЭМРЭ

ГынкІэ агъэорэ Іашэхэр

(КьызыкІэлъыкІорэр шэкогъум и 11-м кьыдэкІыгъэ номерым ит).

Къэхэлъэжъ — ижьырэ лъэхъанэхэм хьадэгъэтІы-лпылагъэхэу, бэшлагъэу абгы-нэжыгъэхэу, чІым хэкІокІэ-жыгъэхэу, нахьыбэрэмкІэ зымыишІэжыхьэрэ къэ-жъых. Ахэр кьыхэгъэщыжы-гъуаех, амышІахэу псэолъэш-хэм е нэмыкІхэу чІыр кьы-зэнысырэм ипчъэлупэ щычІа-сэщтыгъэ бэщ.

Кьоджэбэщ — чылагъомэ унагъоу зичэзыукІэ Іахьо кІо-нэу, чэщ кьэрэгъулэр е нэмыкІ кьоджэ Іоф зыгъэцакІэнэу кьы-зэнысырэм ипчъэлупэ щычІа-сэщтыгъэ бэщ.

Кьонтхъ — пыеу зытекІуа-гъэхэм кьытырахыгъэу е зэ-рапхьуагъэ горэхэм иеу аты-рэу кьахьырэ мылькы.

Кьорэгъ — кІыхьагъэмкІэ шапхъэ, дэжъые бэщ зэнкІэ кІыхь, метри 4 — 6 фэдиз мэхъу. Адыгеим ичІыпІэ зэфэ-шъхьафхэм шагъэфедэщтыгъэ-хэр кІыхьагъэкІэ зэтекІыщты-гъэх.

Кьошъомэзэжъый / гъуа-зэ — кьухьэхэу хым щызекІо-хэрэр зэрыгъуазэхэу хынэпкь Іушъомэ алуырэ мэшІонэф.

КьошъочІэгъаз — кьухьэу е кьуашъоу псым щесырэм зыдигъэзэщт лъэныкьомкІэ зэ-рагъэлорышІэу ыхэкІэ ычІэгъ чІэтырэ пкьыгъу.

Кьульакьу — лъэтІэн шы-гъэу, щэбзэпкьым ыпакІэмэ апышІэгъэ шьо псыгъохэу бзэ-псыр зэрыпашІэрэр ары.

КьухьэтысыпІ — нэпкьым

пэмычыжъэу псышъофэу кьу-хьэхэр зыдэщытынкІэ Іэры-фэгъу чІыпІ.

Кьухьэу — кьухьэхэр кьы-зылхьэхэу, зылукыхэрэ хы-лупэ чІыпІ.

КІакозехъ — пщым е ор-кьым еубытылагъэу кІалэ е лы Іофтабг.

КІэгъэстакІу — мыхьомы-шІэм фэзыгъэблхьэрэ цыф.

Лыгъажъу — шыу купым, зэолІхэм пщэрыхьакоу ягъу-сэщтыгъэ хуьлфыгъ.

Лыжълэпс — кьупшъхьэ зыхэлъ лы гъэгъугъэ е лы-ухъу гъэгъугъэ ауплэлушъ, псы-жъом хатакьо, шхынхэубэхэр (бжыны, бжыныф, щыбжый, кьоны, нэмыкІхэр) халъхьэх. ШІэхэу ашырэ лылэпс. Гъо-гум кьытекІыгъэ хьакІэм иланэ апэ ар фытырагъэуцо. ПшхынкІэ гохьы, фа-шІэ иІ.

Лысты — ижъы-кІэ пхъэ яжъэмрэ шэ дагъэмрэ ахашыкІы-щтыгъэ сабын.

Лыцац — мэлы е хьайуан зэІыхыгъэр зэхамыупкІатэу, икІы-хьагъэкІэ зыпалъэу зэ-рагъэжъэрэ цэцэшху. Жьоку машІом ыбгъуи-тІукІэ чІэсэгъэ пхъэ шъхьэтІаркьомэ адалъ-хьэрэ гъучІыч гъум гъэщыгъ. Ащ лэу пы-лпыр агъэчэрэгъуэзэ агъажъэ.

Лъэпэрыш — лъэсэу шэкІон, ша-кІом изакъоу зэ-шакІорэр кьыгъэтэ-джэу, ащ ыуж ыфы-

зэ кьызэриушэкІурэ шыкІ.

Лыныбжъ — зы хуьлфы-гъэм ыгъэшІэрэ уахьтэм ибагъ. ЛІэшІэгъум рагъапшэ, илэ-сишъэ фэдиз мэхъу. Тятэжъ ятІонэрэ лыныбжъым хэтэу щыплагъ.

ЛыукІ — хьыкумкІэ укІ зы-тыралъхьагъэр зыукІырэ цыф.

Лыхэх — купым ипэщэнэу, зэрищэнэу хадзырэ цыф е агъэнэфэрэ хуьлфыгъ. Нар-тыжъхэм лыхэхэу ашырэр илыгъэкІэ цыф перыт.

Лыхьусэжъ / лэхьусэжъ — лыхьужъ, лы пхъаш, цыф лъэш.

Псыхадз — цыфэу мыхьомы-шІэ ящэнэрэу зышІагъэм хьыкум тырашыхьэти, укІ ты-ралъхьэщтыгъэ. Ышъхьы ыпкьы памыупкІэу псыхьом ха-

дзэщтыгъэ. Хамы-дзэзэ алэкІэкІыжы-шъумэ, псаоу кьа-гъанэщтыгъэ. Хьа-джэкьо тІуакІэ ипсы-ныбэ куоу зыщыдэ-утыгъэу зыщыбы-жъутэрэм псыха-дзэ зыщашыщтыгъэ чІыпІэ иІ.

Псыхэдзэжъ — мыхьомы-шІэ зы-шІэзэ есэгъэ цы-фым фагъадэ. Ынэ кьэмыушакъоу, зизе-кІуакІэкІэ емынэгъ-ерэ кІэлэ чаным фэгъэхьыгъэу ало хабзэ.

Пхъаблэ — ІэубытыпІэхэр илэхэу хьадэр зэрыдахьрэ е зэрахьырэ Іэмэ-псым. Джырэ лъэхъанэм лъэоен зылохэрэр щылэх.

Пхъакьу — бэщ пакІэм хьэдэн е кІэплъэтхьой ещэ-кІыгъэу, дагъэкІэ е кудэкІэ гъэшъокІыгъэу, зыкІагъанэу, кьызэрагъэнэфырэ нэфынэт.

Пхъэр — кІэзылэжыгъэр кьаубытынэу е зылъежыагъэ-хэм кІэхъанхэу зэрэлъежъэ-хэрэм ары ралорэр.

Пхъэрпаш — пхъэрэу, зы-горэм лъежъэгъэ купыр зэхэ-зыщагъэу зыгъэлорышІэрэ паш.

ПхъэупкІэгъуаб — пымкІэ пэрыохъоу, гъогур зэпырагъэ-Іэу чыгъ иупкІыгъэ зэхэгъэуа-гъэх.

Пхъэщэпс / бэмб — пхъэм е гъучІым хэшІыкІыгъэ пчэгъу псыгъо зэнкІэ зыкІ. Онтэгъу горэ кьалэты зыхьукІэ кьыз-пагъэлэызэ кьырыкІалэх.

Пщэрыхъ — пщым е ор-кьым фэлщэрыхьэу, илэшэ кьырихьакІэу игъусэщтыгъэ Іофтабг.

Сакьылыт — 1) уасэм щыщэу щэфэгъум кьалахьрэ Іахь; 2) шыхьат тын, зыгорэ-кІэ зыщыгъухэрэм ратыжъыщт уасэм щыщэу пэшІорыгъэшъэу ратырэ Іахь.

Тамыгъэтэдз — 1) Іэщхэм, хьайуанхэм: шыхэм, чэмхэм, пчэнхэм тамыгъэ языхьыгъэ цыф. ГъучІым хэшІыкІыгъэ лъэ-кьоцІэ тамыгъэ гъэплъыгъэмкІэ хьайуанхэм аблэбгъухэм, цы кьытемыкІэжынынэу хэзыгъэ-лыгъулырэ хуьлфыгъ; 2) та-мыгъэ зыщытырадзэрэ мафэр гушІогъо Іофыгъу — ешхэ-ешъо джэгъу ашыщтыгъ. Тамыгъэ-дзэм «тамыгъэтэдзэ бахъсы-мэ» фагъэхьазырыщтыгъ.

ТЭУ Аслъан.

ТЭУ Нуриет.

(Джыри кьыкІэлъыкІошт).

ТИФЕСТИВАЛЬХЭР, ЗЭНЭКЪОКЪУХЭР

Лъапсэм фэзыгъэзэжырэм зызэриужыжырэм фэгъэхыгъэу Урысыем ишъольырхэм яфестиваль япшэнэрэу тиреспубликэ щыкӀошт. Зэнэкъокъур «Налмэсым» и Унэ неущаублэшт. Непэ пресс-зэлюкӀэхэр, зэхахьэхэр ялэщтых.

Лъэпкъ искусствэм итарихъ баеу щыт. Адыгеим икӀэлэцӀыкӀу-ныбжыкӀэ ансамблэхэм, къош республикэхэм, краим, нэмыкӀхэм къарыкӀыгъэхэм фестивалым ятворчествэ къыщагъэлыгъошт. Тиреспубликэ аужырэ ильэсхэм цызэхашэгъэ ансамблэхэр искусствэм пытэу хэуцох. Къэбэхэ Анзоррэ ТхакӀумэцэ Налбекрэ пэщэныгъэ зыдызэрэхьэрэ кӀэлэ-

цыкӀу къэшьокӀо купэу «Абрекхэр» Адыгеим иконцерт хэыхгъэхэм, фестивалхэм ахэлажьэх,

ящытху арагъало. Охьтэ кӀэкӀым къыкӀоцӀ адыгэ шъуашэхэр арагъэдыгъэх, лъэпкъ шэн-хабзэ-

хэм кӀэлэцӀыкӀухэр афагъасэх. Сурэтым итыр: **ансамблэу «Абрекхэр».**

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

ТеклоныгъэкӀэ ыублагъ

«Динамо-МГТУ» Мыекъяуапэ — «Тегас» Динской район — 89:81 (31:15, 17:25, 22:15, 19:26).

Шэкогъум и 9-м Мыекъяуапэ щызэдешлагъэх.

Зезыщагъэхэр: Д. Соболев, П. Усков — Воронеж, О. Журавлев — Заречный.

«Динамо-МГТУ»: Путимцев — 2, Гапошин — 28, Абызов — 17, Хмара — 2, Еремин — 17, Чураев — 11, Ковалев — 4, Милютин — 8, Лавриненко, Борковский.

Шэкогъум и 8-м «Динамо-МГТУ-р» «Тегасым» тикъалэ зыщылоклэм, 85:56-у хьакӀэхэм атекӀогъагъ. ЯтӀонэрэ ешӀэгъур Адыгеим испортсменхэм къызэрахьыштым тицыхьэ телыгъэми, гумэкӀыгъохэр шылагъэх.

«Динамо-МГТУ-м» итренер шъхьалэу Андрей Синельниковым къызэрэтилуагъэу, блэкӀыгъэ ешӀэгъум Алексей Широковым шьобж къыщытырацагъ. Александр Милютиным тепхэр ыӀэ тырихыжыгъэ къодый. Командэм хэкӀыжыгъэмэ ачӀыплӀкӀэ аштагъэхэм зыкӀызылэуахыгъэгӀоп.

Тиспортсменхэр шъуамбгъоу, псынӀкӀэу зэрешӀэхэрэм ишлуагъэкӀэ, хьагъэм лӀгуаор бэрэ радзэщтыгъ. ХьакӀэхэм очкоуищ дзыгъохэр дэгъоу агъэцакӀэщтыгъэх, хьурджанэм пэблагъэ зыхьухэкӀэ хэкӀыплӀшӀухэр къагъотыщтыгъэх. Мыгъэ тикомандэ къыхэхьагъэхэ Максим Абызовым, Александр Чураевым хьагъэм лӀгуаор бэрэ радзэми, нахьыбэкӀэ тащыгугъы тшӀоигъу. «Динамо-МГТУ-м»

ешӀэкӀэ хэыхгъэу илэм зыхэгъуа-зэхэкӀэ, яӀэпӀэсэныгъэ нахь дэгъоу агъэфедэшт.

«Тегасым» итренер шъхьалэу Валерий Гарбуз тикомандэ щешӀэщтыгъ, капитанэу илагъ. Хьакъунэ Русьлан Мыекъяуапэ щапӀугъ, «Тегасым» мыгъэ хэхьажыгъ. Шэкогъум и 8-м тикъалэ зэлюкӀэгъоу щыкӀагъэм очко 15, шэкогъум и 9-м — 35-рэ ащыригъэкъугъ. Хьурджанэм пэчыжъэу хьагъэм лӀгуаор зэрэридзэщтыгъэр къыхэтэгъэщы.

ЗэлюкӀэгъур кӀухым фэкӀуагъэу тиспортсменхэм рэхьатныгъэ бащэ къызыхагъэфагъ, нахь ныбжыкӀалохэр ешӀэгъум хэлэжьагъэх. ХьакӀэхэм ар агъэфеди, пчӀагъэм хагъэхьагъ.

«Динамо-МГТУ-м» 2015 — 2016-рэ ильэс зэнэкъокъум ешӀэгъуи 4 щырилагъ, зэкӀэми теклоныгъэр къащыдихыгъ.

Шэкогъум и 12 — 13-м «Динамо-МГТУ-р» къалэу Киров икомандэу «Кировым» Мыекъяуапэ щыӀукӀэшт. «Кировыр» анахь дэгъоу ешӀэрэмэ ащыщ.

Сурэтым итыр: **«Динамо-МГТУ-р» «Тегасым» дешӀэ.**

КИЭЛЭЕДЖЭКИО ФУТБОЛЫР

ЦӀэрыӀо хъунхэу афэтӀо

2004 — 2005-рэ ильэсхэм къэхьугъэ кӀалэхэм футболымкӀэ ядунэе зэлюкӀэгъу Анапэ щыкӀуагъ. Командэ 16 апэрэ чӀыплӀэхэм афэбэнагъ. Адыгеим щыщ еджакӀохэм ешӀэгъуи 5 ялагъ, зэкӀэми теклоныгъэр къащыдахыгъ.

Абхъазым, Челябинскэ хэкум, Чебоксары, Нижний Тагил, Краснодар, фэшъхьафхэм якомандэхэр зэдешлагъэх. Адыгэ Республикэм футболымкӀэ икӀэлэцӀыкӀу-ныбжыкӀэ спорт еджаплӀэ зыщызыгъасэхэрэм ухьазырыныгъэ дэгъу зэлюкӀэгъухэм къащагъэлыгъуагъ. Тренерэу Пэунэжэ Азэмат япашӀэу кӀалэхэр футбол ешӀагъэх. «Академия» Краснодар 2:0-у, «Локомотив» Ростов-на-Дону 11:0-у, «Рица» Гудауты 1:0-у, «Алекс» Анапэ 3:0-у Адыгеим икомандэ атекӀуагъ. Апэрэ чӀыплӀэм икыдэхын фэгъэхыгъэ ешӀэгъум Мыекъяуапэ

икомандэу «Зэкъошныгъэр» «Рицэм» щыӀукӀагъ.

— ЕшӀэгъу уахьтэр 1:1-у тыухыгъэ, пенальтикӀэ 4:2-у теклоныгъэр къыдэтхыгъ, — къытилуагъ тренерэу Пэунэжэ Азэмат. — ХьакӀэцӀыкӀу Тамерлан къэлэпчӀэлут анахь дэгъукӀэ зэнэкъокъум щалытагъ. КӀубэ Амир ыпӀэкӀэ анахь дэгъоу щешӀагъэу зэхэцакӀохэм къыхахыгъ. ТикӀэлэцӀыкӀу-ныбжыкӀэ спорт еджаплӀэ ипашӀэу Хьабэху Рустем, кӀэлэегъаджэхэм, ны-тыхэм тафэраз, лӀпылӀэгъу къытфэхьугъэх.

Футбол зэрешӀагъэхэм даклоу, Анапэ ичӀыплӀэ дахэхэр, музейхэр кӀэлэеджакӀохэм зерагъэлыгъугъэх, командэхэм ахэтхэр нэлуасэ эфа-шыгъэх.

ТикӀэлэеджакӀохэм тафэгушӀо, спортышхом цӀэрыӀо щыхъунхэу тафӀэлао.

НАРДХЭР

Зэнэкъокъум зэфещэ

Мыекъяуапэ нардхэмкӀэ изэлухыгъэ турнир республикэм шахматхэмкӀэ икӀлуб щызэхашагъ. Лъэпкъ зыкӀыныгъэм и Мафэ фэгъэхыгъэ зэнэкъокъум нэбгырэ 14 щызэдешлагъ. Апэрэ чӀыплӀэр зыхьыштыр кӀэух зэлюкӀэгъум къыщынэфагъ.

Европэм самбэмкӀэ идышӀэ медаль къыдэзыхыгъэ Гостэкъо Хьумэр, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Анатолий Москаленкэр, спортым, иофшӀэным яветеранхэу Урсэкъ Байзэт, Гышц Нухь, Азиз Оганесян, Адыгеим инароднэ артистэу НэмытӀэкъо Аслъан, нэмыкӀхэри зэлюкӀэгъухэм ахэлэжьагъэх. Финалым хэхагъэхэм хагъэунэфыкӀырэ чӀыплӀэхэр къыдахыгъэх. Рубен Нарудьянрэ Хьот Юнысрэ очко плӀырыплӀ къахыгъ. Спортым иветеранэу Р. Нарудьян нахь чанэу зэрешӀагъэм фӀшӀ апэрэ чӀыплӀэр фагъэшъошагъ. Урысыем, Адыгеим язаслуженнэ тренерэу Хьот Юныс ятӀонэрэ чӀыплӀэр ыхыгъ. Республикэм футболымкӀэ икӀэлэцӀыкӀу-ныбжыкӀэ спорт еджаплӀэ изавучэу Пэнэшью Мыхьамодэ ящэнэрэ хьугъэ. Апэрэ чӀыплӀэхэр зыхыгъэхэм кубокхэр, щытху тхылъхэр аратыжыгъэх.

Нард ешӀэ зышӀоигъомэ япчӀагъэ хэхьо. Сэнэхьат зэфэшъхьафхэр ялэхэми, зэнэкъокъум зэфещэх.

НэкӀубгъор зыгъэхьазыргъэр
ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзышагъэр ыкӀи къыдэзыгъэкӀырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ИофхэмкӀэ, ІэкӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адырӀэ зэпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жьугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыӀэр:

385000, къ. Мыекъяуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр:

52-16-79,

редактор шъхьалэм

иапэрэ гуадзэр:

52-49-44,

редактор гуадзэр-

пшӀэдэкӀыжэ зы-

хьырэ секретары:

52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием

хэутын ИофхэмкӀэ,

телерадиокъэтын-

хэмкӀэ ыкӀи зэлы-

ІэсыкӀэ амалхэмкӀэ

и Министерствэ

и Темыр-Кавказ

чӀыплӀэ гъэлары-

шӀаплӀ, зэраушыха-

тыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у

«Полиграф-ЮГ»,

385000,

къ. Мыекъяуапэ,

ур. Пионерскэр,

268

ЗэкӀэмкӀи

пчӀагъэр

3250

Индексхэр

52161

52162

Зак. 966

Хэутыным

узщыкӀэтхэнэу щыт

уахьтэр

Сыхьатыр 18.00

ЗыщыкӀэтхэгъэхэ

уахьтэр

Сыхьатыр 18.00

Редактор

шъхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм

иапэрэ гуадзэр

МэшӀІэкъо

Саид

ПшӀэдэкӀыжэ

зыхьырэ

секретары

ЖакӀэмыкӀо

Аминэт